

ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک و مقایسه آن با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران

دکتر احمد شعبانی

دانشیار گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه اصفهان؛ shabania@edu.ui.ac.ir

فاطمه نظام‌آبادی

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی؛ f.nezamabad@gmail.com

رسول سعادت

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم؛ saadat.rasul@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۱۱/۷ تاریخ تصویب: ۱۳۸۹/۱/۱۶

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف بررسی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک و مقایسه آن با استانداردهای مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی ایران صورت گرفته است.

روش: این پژوهش به صورت پیمایشی تطبیقی بوده و برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه بهره جویی گردیده است. جامعه تحت بررسی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دانشگاهی شهر اراک بوده که شامل ۶ دانشگاه و سازمان می باشد.

یافته‌ها: نتایج این پژوهش نشان می دهد که کل مجموعه موجود شامل مواد چاپی و معادل‌های جلدی میکروفرمی و مواد دیداری- شنیداری زیر استاندارد می باشد. در خصوص فراهم کردن امکان دسترسی به بانکهای اطلاعاتی و اتصال به شبکه اینترنت نیز تنها کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌ها این امکان را فراهم کرده اند.

واژه‌های کلیدی: کتابخانه‌های دانشگاهی، مجموعه‌سازی، استاندارد مجموعه، اراک.

مقدمه

در نگاه به کتابخانه، بیش از هر چیز به مجموعه آن توجه داریم، زیرا مجموعه کتابخانه بیشترین سهم را از بودجه، دانش، انرژی کارکنان و فضای کتابخانه به خود تخصیص می دهد. شادابی کتابخانه با رشد کمی و کیفی مجموعه تداوم یافته و خمودگی کتابخانه با اختلال در مجموعه و فرآیند فراهم آوری آغاز می - شود. مجموعه است که به فعالیت های سازماندهی و ارائه خدمات کتابخانه معنا بخشیده و کتابخانه عمومی را به دانشگاه مردم، و کتابخانه دانشگاه را به قلب دانشگاه و یا آزمایشگاه علوم انسانی ارتقا می بخشد. برای دستیابی به مجموعه ای مناسب، دانشی خاص با نام مجموعه سازی و فراهم آوری مواد کتابخانه مورد نیاز است (دیانی، ۱۳۸۰، ۳).

توسعه آموزش عالی در ایران و رشد کمی تعداد دانشجویان در دانشگاه ها موجبات ارتقای کیفی سطح آموزش عالی را در دانشگاه ها فراهم آورده است. کتابخانه های دانشگاهی به عنوان بخشی از نظام آموزشی، نقش مهم و قابلی را در انتقال اطلاعات به جامعه دانشگاهی داشته و به منزله کانون اصلی تأمین مواد و منابع اطلاعات کتابی و الکترونیکی برای پژوهشگران و محققان جلوه گر شده است. این مراکز به منزله بخشی جدایی ناپذیر از نظام آموزشی و پژوهشی همواره در خدمت این نظام بوده و اهداف و وظایف آنها ملهم از نظام آموزشی و پژوهشی سازمان مادر می باشد.

مجموعه کتابخانه های دانشگاهی باید مجموعه ای متوازن و سازمان یافته در رشته های مرتبط و هماهنگ با اهداف و برنامه های سازمان مادر باشد. مجموعه باید حاوی تازه ترین اطلاعات و مدارک موجود در اشکال مختلف چاپی یا غیر چاپی باشد.

یکی از مهمترین مطالب و موضوعات حائز بررسی در زمینه مسائل آموزش و پژوهش در دانشگاه، توجه به وضعیت کمی مجموعه کتابخانه های دانشگاهی است. استانداردهای کتابخانه ای معیاری است که با استفاده از آن می توان خدمات

کتابخانه را مورد سنجش و ارزیابی قرار داد. استانداردها توسط کتابداران متخصص تدوین شده، تا کار دستیابی به هدفهای تعیین شده را از سوی آنان میسر سازد. استانداردهای کتابخانه‌ای را می‌توان به‌عنوان الگوی مطلوب، راهکارهای نمونه، ملاک ارزشیابی، انگیزه‌ای برای توسعه و پیشرفت آتی و نیز به عنوان ابزارهای ضروری برای کمک به تصمیم‌گیری و عمل که با مقوله برنامه-ریزی و خدمات و مدیریت کتابخانه‌ها و خدمات کتابخانه‌ای سروکار دارند، توصیف کرد (تعاونی، ۱۳۸۱، ۲).

استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران کوششی است برای تعیین و تعریف یک رشته شرایط و ضوابط واقع‌بینانه به منظور ارتقای سطح کمی خدمات کتابخانه‌ها و واحدهای اطلاع‌رسانی دانشگاهی ایران که مبتنی بر هشت جنبه از استاندارد می‌باشد که استاندارد چهارم آن حاوی موضوع مجموعه کتابخانه‌ای است.

در این پژوهش، ضمن بررسی وضعیت کمی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک، سعی شده است تا موضوع مزبور با استاندارد مجموعه‌سازی کتابخانه‌های دانشگاهی ایران مورد مقایسه قرار گیرد.

پرسش‌های اساسی پژوهش

پرسش اصلی پژوهش عبارت است از:

- وضعیت کمی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه شهر اراک چگونه است؟

پرسش‌های فرعی پژوهش عبارت است از:

۱. تعداد منابع و مجموعه مواد کتابی کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک

در چه حد است؟

۲. میزان کمی منابع کتابی موجود در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک

با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران چه تناسبی دارد؟

۳. میزان کمی منابع غیر کتابی موجود در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر

اراک در چه حد است؟

۴. کتابخانه‌ها از طریق اشتراک بانک‌های اطلاعاتی و اتصال به شبکه اینترنت، امکان دستیابی چه منابع و اطلاعاتی را برای کاربران فراهم می‌آورند؟
۵. میزان اشتراک نشریات ادواری کتابخانه‌های دانشگاهی اراک در چه حد است و چه تناسبی با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دارد؟

پیشینه پژوهش

حکیمی و طبسی (۱۳۸۱)، در تحقیق خود با مقایسه وضع موجود کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زاهدان با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، به این نتیجه دست یافتند که کتابخانه‌های دانشگاهی شهر زاهدان از نظر مجموعه پایین‌تر از سطح استاندارد هستند. فضا و امکانات آنها، از نظر کیفی نامطلوب است و از نظر کمی فاصله زیادی با استانداردهای داخلی دارند.

مرادمند (۱۳۸۳)، در تحقیق خود با ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران اهواز بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ACRL و استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، به این نکته دست یافت که همه کتابخانه‌ها از نظر تعداد منابع، زیر استاندارد هستند. بر اساس استانداردهای طرح شده، مجموعه‌های کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران نه تنها مطابق با حد نصاب‌های ذکر شده نیستند، بلکه از آنها فاصله بسیار زیادی هم دارند.

حیدری و امید چهری (۱۳۸۴)، در تحقیق خود با ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمانشاه بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران، دریافتند که منابع مورد نیاز در کتابخانه‌های مورد پژوهش کسری ۸۲ درصد نسبت به استاندارد را نشان می‌دهد. کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی که ۴۰ درصد از منابع مورد نیاز را طبق استاندارد داراست، وضعیت مطلوبی دارد و کمترین منابع نسبت به استاندارد متعلق به دانشکده پزشکی است که ۶ درصد استاندارد را نشان می‌دهد.

محمد صالح آشور^۱ (۱۹۹۱)، در تحقیق خود کتابخانه های دانشگاهی سعودی را براساس استانداردهای دانشگاهی (ACRL) ارزیابی کرده است. این بررسی نشان می دهد که مجموعه شش کتابخانه دانشگاهی به استثناء دانشگاه ملک سعود، به مراتب پایین تر از استانداردها هستند.

اماگبی، اگانبوت، و آدکومبسی^۲ (۲۰۰۴)، در تحقیق خود به بررسی گسترش مجموعه کتابخانه های دانشگاهی نیجریه: مورد مطالعه ای از کتابخانه دانشگاه اولابیسی اونا بانجو پرداختند. این ارزیابی نشان می دهد که مجموعه حاضر کتابخانه نتوانسته پیش بینی های نخستین و نیز خط مشی خود را برآورده کند.

روش شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع پیمایش مقایسه ای یا تطبیقی^۳ است. هدف پیمایش مقایسه ای، مقایسه دو یا چند محیط پژوهشی بر پایه ضوابط است. این نوع پیمایش شامل توصیف، مقایسه و نتیجه گیری است (کومار، ۱۳۷۴، ۴۹). ابزار گردآوری اطلاعات مبتنی بر دو پرسشنامه محقق ساخته می باشد که نخستین پرسشنامه به بررسی وضعیت کمی کتابخانه های مورد مطالعه و پرسشنامه دوم به بررسی مشخصات سازمانی دانشگاه های اراک مبادرت می نماید. برای تعیین روایی پرسشنامه اول، پس از مطالعه کافی موضوع و بررسی تحقیقات مشابه، مبادرت به تهیه یک پیش نویس اولیه گردید که پس از اصلاحات مجدد، پرسشنامه مذکور با نظر استادان راهنما و مشاور اصلاح گردید و به پنج نفر از صاحب نظران کتابداری و اطلاع رسانی درگروه های کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه اصفهان و دانشگاه علوم پزشکی اصفهان جهت اظهار نظر ارائه و دیدگاه های مزبور اعمال شد. برای پایایی پرسشنامه، از شیوه بازآزمایی^۴ و تأیید مجدد سوالات توسط استخراج داده ها بهره جویی گردید. از طرفی، پرسشنامه دوم تحت عنوان "مشخصات سازمانی دانشگاه های اراک" با توجه به استخراج داده های اطلاعاتی به منظور گزینش داده های فرمول استاندارد و مجموعه سازی استانداردهای کتابخانه های دانشگاهی ایران تدوین شده است. جامعه آماری این

پژوهش را کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دانشگاهی شهر اراک تشکیل می‌دهند که شامل ۶ دانشگاه و سازمان مطابق جدول ۱ می‌باشد که عبارتست از: کتابخانه‌های دانشگاه اراک، دانشگاه علوم پزشکی اراک، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، دانشگاه پیام نور اراک، دانشگاه علم و صنعت و دانشگاه سما می- باشد.

جدول ۱. بررسی نام و عنوان دانشگاه و وابستگی کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک

نام کتابخانه	نام سازمان
کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک	دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک
کتابخانه فنی و مهندسی (مجتمع قائم مقام فراهانی)	
کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک	دانشگاه اراک
کتابخانه علوم پایه دانشگاه اراک	
کتابخانه فنی و مهندسی دانشگاه اراک	
کتابخانه مرکزی دانشگاه پیام نور اراک	دانشگاه پیام نور
کتابخانه مرکزی دانشگاه علم و صنعت ایران	دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک
کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک	دانشگاه علوم پزشکی اراک
کتابخانه پرستاری، مامایی، پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی اراک	
کتابخانه مرکزی مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین	مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای)

در این پژوهش از آمار توصیفی برای تجزیه و تحلیل اطلاعات بهره‌جویی شد. در این روش، از فراوانی و درصد استفاده گردید و از طریق نرم‌افزار SPSS.16 به تجزیه و تحلیل اطلاعات مبادرت گردید.

رهنمودهای کمی

لازم است محاسبه مجموعه هر کتابخانه مستقل دانشگاهی بر مبنای فرمول ۱ انجام گیرد. این فرمول بر مبنای نوع عوامل ذکر شده بالا قابل تعدیل است:

$$V = 100 F + 12 E + 335 U + 3000 M + 20000 D$$

فرمول ۱. فرمول استاندارد برای مجموعه پایه

که در این فرمول:

F = تعداد اعضای هیأت علمی تمام وقت

E = تعداد کل دانشجویان تمام وقت

U = تعداد رشته های کارشناسی

M = تعداد رشته های کارشناسی ارشد

D = تعداد رشته ها در سطح دکترا

V = تعداد کل مجموعه کتابخانه

"مجموعه پایه"، رقمی ثابت و نمایشگر حداقل مجموعه ای است که باید همزمان با گشایش هر واحد دانشگاهی در کتابخانه آن موجود باشد. این رقم برای رشته های مختلف به شرح زیر است:

۴۸۰۰۰ مدرک	- ادبیات و علوم انسانی
۴۰۰۰۰ مدرک	- علوم اجتماعی
۳۲۰۰۰ مدرک	- علوم پایه
۳۲۰۰۰ مدرک	- فنی و مهندسی
۴۰۰۰۰ مدرک	- پزشکی
۱۸۰۰۰ مدرک	- هنر
۲۸۰۰۰ مدرک	- کشاورزی

مجموعه پایه کتابخانه های مرکزی، باید بین ۴۰ تا ۸۰ هزار مدرک، بنا به نوع و زمینه فعالیت موضوعی، تعیین شود. در این فرمول، منظور از "مدرک"، هرگونه مواد کتابخانه ای، اعم از کتاب، نشریه ادواری، فیلم، مجموعه اسلاید، نوار ویدئو، نرم افزار کامپیوتری، دیسک نوری و مانند آن است؛ مشروط بر این که به نحوی سازمان دهی شده و در مجموعه کتابخانه قرار گرفته باشد (تعاون، ۱۳۸۱، ۱۷-۱۹).

بررسی توصیفی منابع انسانی، تعداد دانشجویان و رشته‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های اراک

با توجه به نیاز مبرم به ارزیابی کمی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی و ارائه مقادیر کمی لازم در فرمول استاندارد مجموعه، در زمینه تعداد اعضای هیأت علمی، دانشجویان و رشته‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی، مبادرت به جمع‌آوری اطلاعات مستند در این زمینه گردید. بر این اساس، با توجه به داده‌های جدول ۲، تعداد اعضای هیأت علمی هر دانشگاه و مؤسسه آموزشی درج شده است. بر این مبنا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، دارای ۱۷۷ عضو هیأت علمی؛ دانشگاه علوم پزشکی اراک ۱۶۲ عضو هیأت علمی؛ و مجتمع قائم مقام فراهانی ۱۵۲ عضو هیأت علمی را در اختیار دارند.

در همین راستا، بر اساس جدول ۲، دانشگاه پیام نور با ۱۰۲۰۰ نفر؛ دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک با ۹۵۹۲ نفر؛ و مجتمع قائم مقام فراهانی با ۹۳۷۱ نفر، بیشترین حد دانشجویان را در شهر اراک در اختیار دارند. درخصوص رشته‌های تحصیلی، دانشگاه علوم پزشکی اراک با ۱۴ مقطع دوره دکترا؛ دانشگاه اراک و دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک هر یک با ۱۸ مقطع دوره کارشناسی ارشد، بیشترین فعالیت را در جذب دانشجویان دوره‌های تحصیلات تکمیلی انجام می‌دهند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۲. فراوانی اعضای هیأت علمی دانشجویان و مقاطع دانشگاهی شهر اراک

نام دانشگاه	تعداد اعضای هیأت علمی	تعداد دانشجویان	تعداد رشته های کارشناسی	تعداد رشته های کارشناسی ارشد	تعداد رشته های دکترا
دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک	۱۷۷	۹۵۹۲	۳۳	۱۸	۲
مجتمع قائم مقام فراهانی	۱۵۲	۹۳۷۱	۳۰	۱۰	۴
دانشگاه اراک	۱۱۹	۶۲۶۲	۲۱	۱۸	۲
دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک	۲۹	۱۸۲۲	۶	۱۱	۱
دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه اراک	۳۵	۱۵۶۷	۴	۳	-
دانشگاه پیام نور	۶	۱۰۲۰۰	۲۶	۱	-
دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک	۱۲	۶۷۱	۵	-	-
دانشگاه علوم پزشکی اراک	۱۶۲	۱۳۱۶	۵	۱	۱۴
دانشکده پرستاری و مامایی و پیراپزشکی	۳۱	۵۵۸	۳	-	۴
مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)	۳۰	۳۲۸۴	-	-	-

وضعیت کمی مجموعه کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک

به منظور بررسی وضعیت کمی مجموعه کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک، مبادرت به طرح سؤالاتی در پرسشنامه در زمینه تعداد منابع و مجموعه مواد کتابی، میزان کمی منابع غیر کتابی موجود در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک، اشتراک بانک های اطلاعاتی و اتصال به شبکه اینترنت و میزان اشتراک نشریات ادواری در این کتابخانه ها صورت گرفت که نتایج آن در جدول ۳ الی ۹ مندرج است.

بررسی کمی مجموعه کتابی و غیرکتابی چاپی کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک

بر اساس جدول ۳، کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۹۶۰۰۰ جلد کتاب، کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک با ۶۸۰۰۰ جلد، و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک با ۳۸۰۰۰ جلد به ترتیب بالاترین مجموعه کمی را در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک دارا هستند؛ در حالی که کتابخانه

دانشگاه پیام نور با ۱۵۰۰ جلد کتاب، وضعیت نازلی را نسبت به دیگر کتابخانه‌ها - های دانشگاهی شهر اراک دارد. در زمینه پایان‌نامه‌ها، کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک با ۳۰۵۳ جلد و کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی با ۱۲۷۸ جلد در بین مؤسسات خصوصی وضعیت قابل توجهی دارند؛ در حالی که کتابخانه دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک با ۷۸۶ جلد، دانشگاه علوم پزشکی اراک با ۷۰۰ جلد، و کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۴۰۵ جلد پایان‌نامه در این مؤسسات دولتی، وضعیت شاخص دارند. براساس جدول ۳، وضعیت نشریات در این کتابخانه‌ها مورد توجه واقع شده، در حالی که هیچ یک از کتابخانه‌های مزبور بهره‌مند از نسخه‌های خطی نمی‌باشند.

جدول ۳. بررسی کمی مجموعه کتابی و غیرکتابی چاپی کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک

کُره جغرافیایی (فقره)	نقشه (قطعه)	جزوه- (جلد)	گزارش تحقیقی (جلد)	گزارش علمی (جلد)	نسخ خطی (جلد)	پایان- نامه (جلد)	مجله (جلد)	کتاب (جلد)	مواد کتابی و غیر کتابی چاپی	نام کتابخانه
-	۳	-	۷۴۰	-	-	۳۰۵۳	۷۴۸	۶۸۰۰۰	-	مرکزی دانشگاه آزاد اراک
-	-	-	-	-	-	۱۲۷۸	۹۰	۱۶۰۰۰	-	مجتمع قائم مقام فراهانی
۲	۱۸	-	۳۹	۷	-	۴۰۵	۱۸۰	۹۶۰۰۰	-	مرکزی دانشگاه اراک
-	-	-	۹	۱۷	-	۱۲۰	۳۴	۱۳۰۰۰	-	دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک
-	-	-	-	-	-	۲۸۴	۶۸	۳۹۰۰	-	دانشکده ف.م دانشگاه اراک
۲	۲۰	-	-	-	-	۳۰۰	۷۶	۱۵۰۰	-	دانشگاه پیام نور
-	۷	۲۰۰	-	۱۰	-	۷۸۶	۱۰۲	۱۵۰۰۰	-	علم و صنعت ایران واحد اراک
-	-	-	۲۵۰	۱۰۰	-	۷۰۰	۱۷۰	۳۸۰۰۰	-	مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک
-	-	-	۱۲۵	۷۰	-	-	۱۰۰	۹۰۰۰	-	دانشکده پرستاری
-	۵۰	-	-	-	-	-	۲۵	۱۴۷۴۶	-	مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)

وضعیت گزارش‌های علمی، گزارش‌های تحقیقی، جزوه، نقشه و کُره‌های جغرافیایی در جدول ۳ در کتابخانه‌های دانشگاهی اراک به درج شده است.

تعداد کمی عناوین اشتراک نشریات ادواری تخصصی جاری کتابخانه های دانشگاهی اراک براساس جدول ۴، در زمینه تعداد عناوین اشتراک نشریات ادواری تخصصی جاری کتابخانه های دانشگاهی، تعداد نشریات فارسی و نشریات لاتین کتابخانه های مزبور نشان می دهد که کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، دارای ۲۷۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۵ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک دارای ۱۳۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۵ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک دارای ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۰ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی با ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۲۰ عنوان نشریه لاتین، و کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی با ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۰ عنوان نشریه لاتین، از میزان کمی برجسته ای نسبت به سایر کتابخانه ها برخوردارند. متقابلاً برخی کتابخانه های مزبور اصولاً فاقد اشتراک هرگونه نشریات ادواری لاتین گزارش شده اند.

جدول ۴. تعداد عنوان اشتراک نشریات ادواری تخصصی جاری کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک

نشریات لاتین (عنوان)	نشریات فارسی (عنوان)	نام کتابخانه
۱۵	۲۷۰	مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک
۱۰	۸۰	مجتمع قائم مقام فراهانی
۱۵	۱۳۰	مرکزی دانشگاه اراک
۵	۷	دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک
۱۵	۳۰	دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه اراک
-	۵۰	دانشگاه پیام نور
۱۲	۷۶	دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک
۱۰	۸۰	مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک
۲۰	۸۰	دانشکده پرستاری، مامایی، پیراپزشکی
-	۱۸	مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)

بررسی کمی مجموعه مواد دیداری- شنیداری کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک براساس جدول ۵ وضعیت کمی مجموعه مواد دیداری - شنیداری قابل رویت

است. کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۴۶ حلقه میکروفیلم، ۷۰ فقره میکروفیش، ۳۰۸ نوار کاست، ۲۳ حلقه فیلم، ۳۰۳ فقره نرم افزار کامپیوتری، ۷۰ حلقه نوار ویدیویی، ۴۰ قطعه عکس، ۹ حلقه اسلاید و ۶۱ فقره دیسک نوری، از مجموعه مناسبتری نسبت به دیگر کتابخانه‌های شهر اراک برخوردار می باشد. در این راستا، مجموعه مواد دیداری- شنیداری کتابخانه های مرکزی دانشگاه علوم پزشکی و دانشکده پرستاری، مامایی، پیراپزشکی در زمینه فیلم، نرم افزار کامپیوتری، نوار ویدیویی و دیسک نوری قابل توجه است.

جدول ۵. بررسی کمی مجموعه دیداری- شنیداری کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک

نام کتابخانه	مواد دیداری- شنیداری	میکروفیلم (حلقه)	میکروفیش (فقره)	نوار کاست (فقره)	فیلم (حلقه)	نرم افزار کامپیوتری (فقره)	نوار ویدئو (حلقه)	عکس (قطعه)	اسلاید- (حلقه)	دیسک نوری (فقره)
مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک	-	-	-	-	-	۲۰	-	-	-	۱۴۰
مجتمع قائم مقام فراهانی	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
مرکزی دانشگاه اراک	-	۴۶	۷۰	۳۰۸	۲۳	۳۰۳	۷۰	۴۰	۹	۶۱
دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
دانشکده ف و م دانشگاه اراک	-	-	-	-	-	۲۵۰	-	-	-	-
دانشگاه پیام نور	-	-	-	۲۰۰	۳۰۰	۲۰	۳۰۰	-	۶۰۰	۱۵
علم و صنعت ایران واحد اراک	-	-	-	-	-	۳	-	-	-	۳۰
مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک	-	-	-	-	۵۰	۱۰	۵۰	-	-	۳۰۰
دانشکده پرستاری، مامایی، پیراپزشکی	-	-	-	-	۵۰	۳	۵۰	-	-	۳۰۰
مجتمع آموزشی امیرالمومنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)	-	-	-	-	-	۱	-	-	-	-

مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک آن چنانکه در سوالات اساسی پژوهش ذکر شده، سوال شماره ۲ تحقیق مبتنی بر

این پرسش بود که "میزان کمی منابع کتابی موجود در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک با استانداردهای کتابخانه های دانشگاهی ایران چه تناسبی دارد؟ بر این اساس، جدول ۶ مبنی بر اصول فرمول ۱ متشکل از مجموعه پایه، مجموعه لازم برای هیأت علمی تمام وقت (F)، مجموعه لازم برای دانشجویان تمام وقت (E)، مجموعه لازم برای رشته های کارشناسی (U)، مجموعه لازم برای رشته های کارشناسی ارشد (M)، مجموعه لازم برای رشته های دکترا (D)، تعداد کل مجموعه کتابخانه (V) بر اساس جدول ۲ ترسیم گردید.

ازاینرو، میزان کمی مجموعه های کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک بر اساس جدول ۶ برای ۵ کتابخانه با اولویت بالا به قرار ذیل است:
 کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک: ۳۵۶۶۶۷ جلد
 کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی: ۲۷۹۷۰۲ جلد
 کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک: ۲۷۷۸۵۹ جلد
 کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک: ۲۲۸۰۷۹ جلد
 کتابخانه دانشگاه پیام نور: ۱۷۴۷۱۰ جلد

جدول ۶. مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران

تعداد کل مجموعه کتابخانه	مجموعه لازم برای رشته های دکترا	مجموعه لازم برای رشته های کارشناسی ارشد	مجموعه لازم برای رشته های کارشناسی	مجموعه لازم برای دانشجویان تمام وقت	مجموعه لازم برای هیأت علمی تمام وقت	مجموعه پایه	مجموعه مورد نیاز	نام کتابخانه
۲۷۷۸۵۹	۴۰۰۰۰	۵۴۰۰۰	۱۱۰۵۵	۱۱۵۱۰۴	۱۷۷۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	دانشگاه آزاد اراک
۲۷۹۷۰۲	۸۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۰۰۵۰	۱۱۲۴۵۲	۱۵۲۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	مجتمع قائم مقام فراهانی
۲۲۸۰۷۹	۴۰۰۰۰	۵۴۰۰۰	۷۰۳۵	۷۵۱۴۴	۱۱۹۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	مرکزی دانشگاه اراک
۱۱۱۷۷۴	۲۰۰۰۰	۳۳۰۰۰	۲۰۱۰	۲۱۸۶۴	۲۹۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک
۶۴۶۴۴	-	۹۰۰۰	۱۳۴۰	۱۸۸۰۴	۳۵۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	دانشکده ف.م دانشگاه اراک
۱۷۴۷۱۰	-	۳۰۰۰	۸۷۱۰	۱۲۲۴۰۰	۶۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	دانشگاه پیام نور
۴۲۹۲۷	-	-	۱۶۷۵	۸۰۵۲	۱۲۰۰	۳۲۰۰۰	۳۲۰۰۰	دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک
۳۵۶۶۶۷	۲۸۰۰۰۰	۳۰۰۰	۱۶۷۵	۱۵۷۹۲	۱۶۲۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	مرکزی علوم پزشکی
۱۳۰۸۰۱	۸۰۰۰۰	-	۱۰۰۵	۶۶۹۶	۳۱۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	دانشکده پرستاری
۴۶۴۸۴	-	-	-	۳۴۸۴	۳۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	سما

مقایسه مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران موجود در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک

چنان‌که در سوال اساسی ۲ مطرح شد، قصد از دستیابی به میزان دقیق کمی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک و برآورد میزان کمی، دستیابی به تناسب این مجموعه با فرمول استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران تلقی شده است. بر اساس جدول شماره ۷، به مقایسه مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران با مجموعه موجود در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک مبادرت شد که متغیرهای مقایسه مبتنی بر مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول ۱، مجموعه مواد چاپی موجود، معادل جلدی مواد میکروفرمی و مواد دیداری- شنیداری، و در نهایت کل مجموعه موجود شامل مواد چاپی و معادل‌های جلدی و میکروفرمی و مواد دیداری- شنیداری تلقی شده است.

بر اساس جدول ۷، تمام مجموعه‌های کتابی در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک زیر استاندارد است و به ترتیب، کتابخانه‌های زیر از وضعیت نامطلوبی در تفاوت موجودی مواد کتابی و غیرکتابی رنج می‌برند:

کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی اراک: ۳۱۷۲۰۷ جلد؛

کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی: ۲۶۲۴۲۴ جلد؛

کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک: ۲۰۵۹۰۳ جلد؛

کتابخانه دانشگاه پیام نور: ۱۷۱۴۵۳ جلد.

جدول ۷. مقایسه مجموعه مورد نیاز براساس فرمول استاندارد کتابخانه های دانشگاهی ایران با مجموعه موجود در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک

نام کتابخانه	مجموعه مورد نیاز بر اساس فرمول	مجموعه مواد چاپی موجود	معادل جلدی مواد میکروفرمی و مواد دیداری- شنیداری	کل مجموعه موجود شامل مواد چاپی و معادل های جلدی میکروفرمی و مواد دیداری- شنیداری	مجموعه زیراستاندارد است	تفاوت
مرکزی آزاد اراک	۲۷۷۸۵۹	۷۱۷۹۶	۱۶۰	۷۱۹۵۶	بلی	-۲۰۵۹۰۳
مجتمع قائم مقام فراهانی	۲۷۹۷۰۲	۱۷۲۷۸	-	۱۷۲۷۸	بلی	-۲۶۲۴۲۴
مرکزی دانشگاه اراک	۲۲۸۰۷۹	۹۶۴۷۱	۹۳۰	۹۷۴۰۱	بلی	-۱۳۰۶۷۸
دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک	۱۱۱۷۷۴	۱۳۱۴۶	-	۱۳۱۴۶	بلی	-۹۸۶۲۸
دانشکده ف و م دانشگاه اراک	۶۴۶۴۴	۴۱۸۴	۲۵۰	۴۴۳۴	بلی	-۶۰۲۱۰
دانشگاه پیام نور	۱۷۴۷۱۰	۱۸۲۲	۱۴۳۵	۳۲۵۷	بلی	-۱۷۱۴۵۳
علم وصنعت اراک	۴۲۹۲۷	۱۶۰۰۳	۳۳	۱۶۰۳۶	بلی	-۲۶۸۹۱
مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک	۳۵۶۶۶۷	۳۹۰۵۰	۴۱۰	۳۹۴۶۰	بلی	-۳۱۷۲۰۷
دانشکده پرستاری، مامایی، پیراپزشکی	۱۳۰۸۰۱	۹۱۹۵	۴۰۳	۹۵۹۸	بلی	-۱۲۱۲۰۳
مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)	۴۶۴۸۴	۱۴۷۹۶	۱	۱۴۷۹۷	بلی	-۳۱۶۸۷

وضعیت اشتراک بانک های اطلاعاتی و اتصال به منابع اینترنت کتابخانه های دانشگاهی اراک

اشتراک بانک های اطلاعاتی و اتصال به اینترنت به منظور امکان دستیابی به منابع اطلاعاتی برای کاربران مبتنی بر سوال ۴ پژوهش، کتابخانه های مرکزی دانشگاه های معتبر از جمله کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک و کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، بهره مند از اتصال پیوسته به بسیاری از بانک های اطلاعاتی معتبر بوده که بدیهی است کتابخانه های مزبور نیز توان بهره جویی از این منابع را دارند. فهرست مختصری که از این پاسخنامه ها استخراج شده، به قرار ذیل است:

کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک:

Scopus, Elsevier, GAL, Emerald, proquest, IAU, Dijital dissertation.

کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک:

Mathsinet, IOP, Ebsco, Elsevier

کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک:

Proquest, Springer, CSA, Lippinott, PEDRO, CINAHL, CDS.

Pub. Health, Pub. Med, WHO, Ovid, EBSCO, Evicence, Medline.

Dynamed- British medical- GiDEon (Global infect Dis Epid.

Network, INLM, MD consult, inter science, Wiley ,

JAMA, Human press, thieme, Blackwell, Premedline,. MD, Images.

IOP, Emerald, Current.

Medline plus

در مقابل، برخی از کتابخانه‌های مؤسسات هیچگونه امکان دسترسی را به پایگاه‌های اطلاعاتی اعلام نکرده‌اند؛ از آن جمله است: کتابخانه‌های دانشگاه پیام نور و مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه‌ای سما).

در زمینه ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی درون‌سازمانی توسط کتابخانه‌های مزبور به منظور دسترسی جامعه علمی به منابع اطلاعاتی بر اساس جدول ۸، ۳ کتابخانه معادل ۳۰ درصد جواب مثبت ارائه نموده و ۷ کتابخانه معادل ۷۰ درصد پاسخ منفی داده‌اند. کتابخانه‌های دانشگاهی اراک به منظور ایجاد پایگاه اطلاعاتی درون‌سازمانی شامل موارد زیر است:

کتابخانه پرستاری، مامایی و پیراپزشکی؛ کتابخانه دانشگاه علم و صنعت ایران واحد اراک؛ و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک.

جدول ۸. فراوانی درصد همکاری به منظور ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی درون‌سازمانی کتابخانه‌های

دانشگاهی شهر اراک

همکاری کتابخانه‌ها	فراوانی	درصد
بلی	۳	۳۰
خیر	۷	۷۰

نتیجه گیری

در پاسخ به پرسش اساسی اول یعنی "تعداد منابع و مجموعه مواد کتابی کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک در چه حد است؟"، نتایج این پژوهش نشان داد که کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۹۶۰۰۰ جلد کتاب، کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک با ۶۸۰۰۰ جلد کتاب، و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک با ۳۸۰۰۰ جلد به ترتیب بالاترین مجموعه کمی را در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک برخوردارند. در حالی که کتابخانه دانشگاه پیام نور با ۱۵۰۰ جلد کتاب وضعیت نازلی را نسبت به دیگر کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک دارا می باشد.

در این راستا یافته های تحقیق مرادمند (۱۳۸۳) نشان داد که همه کتابخانه ها از نظر تعداد منابع، زیر استاندارد هستند. منابع موجود در مقایسه با تعداد دانشجویان و اعضای هیأت علمی بسیار اندک هستند. میزان منابع موجود در کتابخانه ها به تناسب افزایش تعداد رشته های تحصیلی در مقاطع و سطوح مختلف گسترش نیافته اند.

در پاسخ به پرسش اساسی دوم یعنی "تناسب میزان کمی منابع کتابی موجود در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک با استانداردهای کتابخانه های دانشگاهی ایران"، نتایج حاصله نشان داد که تمام مجموعه های کتابی در کتابخانه های دانشگاهی شهر اراک زیر استاندارد هستند، لیکن میزان نظارت وابسته به عوامل متعددی از قبیل متغیر وابستگی سازمان این کتابخانه ها به مؤسسات یا آموزش-های حضوری هر مؤسسه و یا سطح موجود دوره ها و مقاطع تحصیلی تلقی شده است. کتابخانه های زیر به ترتیب از وضعیت نامطلوبی در تفاوت موجودی مواد کتابی و غیرکتابی رنج می برند:

- کتابخانه دانشگاه علوم پزشکی اراک: ۳۱۷۲۰۷ جلد
- کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی: ۲۶۲۴۲۴ جلد
- کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک: ۲۰۵۹۰۳ جلد

- کتابخانه دانشگاه پیام نور: ۱۷۱۴۵۳ جلد

در این راستا، حیدری و امید چهری (۱۳۸۴)، به این نتیجه دست یافتند که منابع مورد نیاز در کتابخانه‌های مورد پژوهش، کسری ۸۲ درصد نسبت به استاندارد را نشان می‌دهد. از بررسی این پژوهش آشکار شد که کتابخانه دانشکده پرستاری و مامایی که ۴۰ درصد از منابع مورد نیاز را طبق استاندارد داراست، وضعیت مطلوبی دارد و کمترین منابع نسبت به استاندارد متعلق به دانشکده پزشکی است که ۶ درصد استاندارد را نشان می‌دهد. با توجه به این نتایج، می‌توان ادعا کرد که تمام کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمانشاه از نظر تعداد منابع آنقدر ضعیف هستند که در سطح پایین‌تر از حد استاندارد قرار دارند.

در پاسخ به پرسش اساسی سوم یعنی "میزان کمی منابع غیرکتابی موجود در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک در چه حد است؟"، داده‌های حاصل نشان داد که در زمینه پایان‌نامه‌ها، کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی اراک با ۳۰۵۳ جلد و کتابخانه مجتمع قائم مقام فراهانی با ۱۲۷۸ جلد در بین مؤسسات خصوصی وضعیت قابل توجهی دارند؛ در حالی که، کتابخانه دانشگاه علم و صنعت واحد اراک با ۷۸۶ جلد، دانشگاه علوم پزشکی اراک با ۷۰۰ جلد و کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۴۰۵ جلد پایان‌نامه در بین مؤسسات دولتی وضعیتی شاخص دارند.

وضعیت کمی مجموعه مواد دیداری- شنیداری بدین صورت می‌باشد: کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک با ۴۶ حلقه میکروفیلم، ۷۰ فقره میکروفیش، ۳۰۸ نوار کاست، ۲۳ حلقه فیلم، ۳۰۳ نرم‌افزار کامپیوتری، ۷۰ حلقه نوار ویدیویی، ۴۰ قطعه عکس، ۹ حلقه اسلاید و ۶۱ فقره دیسک نوری، از مجموعه مناسب‌تری نسبت به دیگر کتابخانه‌های شهر اراک برخوردار می‌باشد. در این راستا، مجموعه مواد دیداری- شنیداری کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه علوم پزشکی و دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی در زمینه فیلم، نرم‌افزار کامپیوتری، نوار ویدیویی و دیسک نوری قابل توجه است؛ در حالی که کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، فاقد میکروفیلم، میکروفیش، نوار کاست، فیلم، نوار ویدئو،

عکس و اسلاید می باشد و تنها دارای ۲۰ فقره نرم افزار کامپیوتری و ۱۴۰ فقره دیسک نوری می باشد.

همچنین، لازم به ذکر است که کتابخانه دانشکده فنی و مهندسی (مجتمع قائم مقام فراهانی)، فاقد مجموعه مواد دیداری- شنیداری می باشد. دانشکده علوم پایه دانشگاه اراک فاقد مواد دیداری- شنیداری می باشد؛ در حالی که دانشکده فنی و مهندسی دانشگاه اراک تنها دارای ۲۵۰ فقره نرم افزار کامپیوتری است و فاقد میکروفیلم، میکروفیش، نوار کاست، فیلم، نرم افزار کامپیوتری، عکس، اسلاید و دیسک نوری می باشد.

دانشگاه پیام نور، دارای ۲۰۰ فقره نوار کاست، ۳۰۰ حلقه فیلم، ۲۰ فقره نرم افزار کامپیوتری، ۳۰۰ حلقه نوار ویدئو، ۶۰۰ حلقه اسلاید و ۱۵ فقره دیسک نوری می باشد و لازم به ذکر است که دانشگاه پیام نور فاقد میکروفیلم، میکروفیش و عکس می باشد.

کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک دارای ۵۰ حلقه فیلم، ۱۰ فقره نرم افزار کامپیوتری، ۵۰ حلقه نوار ویدئو و ۳۰۰ فقره دیسک نوری می باشد و فاقد میکروفیلم، میکروفیش، نوار کاست، عکس و اسلاید می باشد.

در نهایت، مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین (آموزشکده فنی و حرفه ای سما)، تنها دارای ۱ فقره نرم افزار کامپیوتری می باشد و فاقد میکروفیلم، میکروفیش، نوار - فیلم، نوار ویدئو، عکس، اسلاید و دیسک نوری می باشد.

در پاسخ به پرسش اساسی چهارم یعنی "کتابخانه از طریق اشتراک بانک های اطلاعاتی و اتصال به شبکه اینترنت امکان دستیابی به چه منابع و اطلاعاتی را برای کاربران فراهم می آورد؟"، نتایج تحقیق نشان داد که کتابخانه های مرکزی دانشگاه های معتبر از جمله کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک و کتابخانه مرکزی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک، بهره مند از اتصال پیوسته به بسیاری از بانک های اطلاعاتی معتبر بوده است. در مقابل، کتابخانه های دانشگاه پیام نور و مجتمع آموزشی امیرالمؤمنین، هیچ گونه امکان دسترسی به پایگاه های اطلاعاتی را اعلام نکرده اند. بدیهی است کتابخانه ها

و جامعه استفاده‌کننده کتابخانه‌های دانشکده‌ای امکان بهره‌جویی از مواد الکترونیکی را تحت نظر کتابخانه‌های مرکزی دارند.

در زمینه ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی درون‌سازمانی به کتابخانه‌های مزبور به منظور دسترسی جامعه علمی به منابع اطلاعاتی، ۳۰ درصد جواب مثبت ارائه داده‌اند و ۷۰ درصد پاسخ منفی داده‌اند.

کتابخانه‌های دانشگاهی اراک به منظور ایجاد پایگاه اطلاعاتی درون‌سازمانی عبارتند از: کتابخانه پرستاری، مامایی و پیراپزشکی، کتابخانه دانشگاه علم و صنعت واحد اراک، و کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک.

در این راستا حیدری و امید چهری (۱۳۸۴)، به این نتیجه دست یافتند که در کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمانشاه، ۱۳ بانک اطلاعاتی تحت لوح فشرده موجود است که بیشترین آن متعلق به کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه علوم پزشکی و مرکزی رازی است که هر کدام از این کتابخانه‌ها دارای ۵ بانک اطلاعاتی هستند؛ سپس در مرتبه دوم، کتابخانه‌های دانشکده پزشکی، دانشکده بهداشت، دانشکده پرستاری و مامایی قرار دارند که هر کدام ۱ بانک اطلاعاتی را دارا هستند و ۷ کتابخانه نیز هیچ بانک اطلاعاتی تحت لوح فشرده ندارند و در این زمینه دارای ضعف هستند.

در پاسخ به پرسش اساسی پنجم یعنی "میزان اشتراک نشریات ادواری کتابخانه‌های دانشگاهی شهر اراک در چه حد است و چه تناسبی با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران دارد؟"، با توجه به نتایج، در زمینه تعداد عناوین اشتراک نشریات ادواری تخصصی جاری کتابخانه‌های دانشگاهی، تعداد نشریات فارسی و نشریات لاتین کتابخانه‌های مزبور، نشان می‌دهد که کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک دارای ۲۷۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۵ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه مرکزی دانشگاه اراک دارای ۱۳۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۵ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه مرکزی دانشگاه علوم پزشکی اراک دارای ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۰ عنوان نشریه لاتین، کتابخانه دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی با ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۲۰ عنوان نشریه لاتین و کتابخانه

مجتمع قائم مقام فراهانی با ۸۰ عنوان نشریه فارسی و ۱۰ عنوان نشریه لاتین، از میزان کمی برجسته‌ای نسبت به سایر کتابخانه‌ها برخوردارند. متقابلاً، برخی کتابخانه‌های مزبور اصولاً فاقد اشتراک هر گونه نشریات ادواری لاتین گزارش شده‌اند.

کتابخانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک با ۲۷۰ عنوان نشریه فارسی رتبه اول را دارد و رتبه دوم را دانشگاه اراک با ۱۳۰ عنوان نشریه فارسی در جدول دارد. همچنین، از نظر نشریات لاتین، دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی با ۲۰ عنوان نشریه لاتین رتبه اول را دارا می‌باشد.

در این راستا، مرادمند (۱۳۸۳) به این نتیجه دست یافته بود که دانشگاه شهید چمران اهواز، در حال حاضر ۱۳۶۶ عنوان نشریه جاری اعم از تکراری و غیرتکراری دریافت می‌کند که این رقم فقط ۵۹/۲ درصد از عناوین مورد نیاز دانشگاه را شامل می‌شود و در مجموع، دانشگاه ۲۶۳۱ عنوان نشریه را دارد. البته باید توجه داشت که بسیاری از این عناوین مسلماً همپوشانی خواهند داشت؛ چون بسیاری از عناوین در دانشکده‌های مختلف به طور تکراری دریافت می‌شوند.

پیشنهادها

۱. افزایش بودجه کتابخانه‌های دانشگاهی جهت خرید کتب، نشریات و دیگر مواد کتابخانه‌ای جهت تأمین نیاز مراجعان و رسیدن به حد استاندارد؛
۲. راه اندازی و تجهیز بخش‌های اینترنت و اطلاع‌رسانی و افزایش منابع الکترونیکی در کتابخانه‌های دانشگاهی؛
۳. خرید و اشتراک بانک‌های اطلاعاتی پیوسته بر روی شبکه جهانی اینترنت؛
۴. پیش‌بینی به هنگام تأسیس رشته‌های کارشناسی و تحصیلات تکمیلی، امکانات لازم و منابع مورد نیاز؛
۵. تدوین خط‌مشی انتخاب کتاب به مثابه اقدامی اساسی در مجموعه‌سازی و به منظور برخورداری از یک رهنمود دائمی در این خصوص؛
۶. با توجه به اینکه دانشگاه نمی‌تواند در مدت کوتاه هزینه لازم برای جبران کمبود عناوین مورد نیاز را تأمین کند، استفاده از مناسب‌ترین راه نظام امانت بین کتابخانه‌ای برای تأمین منابع مورد نیاز است؛
۷. جلب همکاری اقشار مختلف دانشگاه، اعم از اعضای هیأت علمی، دانشجویان و کارکنان به منظور ایجاد یک مجموعه مناسب، به طوری که تقاضاهای آحاد یک جامعه دانشگاهی در آن بازتاب داشته باشد.

پی نوشت ها

1. Ashoor
2. Omagbemi (co) , ogunbote (ko) and Adekumiai (sr).
3. Comparative Survey
4. Retest

منابع

- تعاونی، شیرین (۱۳۸۱). *استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران*. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- حکیمی، رضا و طبسی، علی (۱۳۸۱). مقایسه وضع موجود کتابخانه‌های دانشگاهی زاهدان با استاندارد کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. فصلنامه کتاب، شماره پنجاه و هشت.
- حیدری، غلام و امید چهری، علی (۱۳۸۴). ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاهی شهر کرمانشاه بر اساس استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران. *مجله کتابداری*، سال سی و نهم، دفتر چهل و سوم.
- دیانی، محمد حسین (۱۳۸۰). *مجموعه‌سازی و فراهم‌آوری در کتابخانه‌ها*. اهواز: دانشگاه شهید چمران.
- صدری، رضا (۱۳۸۱). *ارزیابی کتابخانه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی استان مازندران و مقایسه آنها با استانداردهای کتابخانه‌های دانشگاهی ایران*.
- کومار، کریشان (۱۳۷۴). *روش‌های پژوهش در کتابداری و اطلاع‌رسانی*، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- مرادمند، علی (۱۳۸۳). ارزیابی مجموعه کتابخانه‌های دانشگاه شهید چمران اهواز بر اساس استانداردهای مرتبط. فصلنامه کتاب، ۵۸.

References

Ashoor, Mohammad Saleh. (1991) Evaluation of the collection of Saudi university Librsries based on the ACRL Standards International Information and Library Review.

Omagbemi (2004). Nigerian academic libraries and collection development : a case study of Olabisi Onabanjo University library , Nigeria.

